

بائو

تور کمن دیلی

- ۱- دیل بیلمی (یازوؤ قادلاری)
- ۲- حارپ لئق

تایپارلان: عبدالقهار صوفی راد
تایپ: عبدی ماهری

sufirad@yahoo.com
sufirad.blogfa.com

جزوه ی آموزشی بنیاد مختومقلی فراغی گنبدکاووس
pyragy.blogfa.com
تیرماه ۱۳۸۷

تانگری نئنگ آدی بیلن

مدنی جمعیت لریمیزینگ اِپس لی واغنت باری تورکمن یازووی حاقدای بلی بی نتیجه چنقارماق نییتی بیلن آدادالانپ یورن لیک لری هر بیر ایران لی تورکمنی بو موموضوغدا اوز پیکری نی آیدماغا بورج لاندئریار.

بیشیمیزیالی بیزینگ یاشایان دورومیز اوزگریش لر دوروی، آراباغلانئشئنگ اوسن دوروی . کامپیوتر، اینترنت، ... زمانامزئنگ اینگ واجنپ مسله لری بولوپ دوریار.

بیز ایران لی تورکمن لر اگر عاراپ-پارس حاظنی اوزومیزه یازوو حاظی دیبیب بلله مانگه مجبور بولساق، اوندا گرک یرینده یانگق سانان زادلارنمزا قناباداش ایپ-بیبی بلگی لری بللایب آماق ضرورلنغی-دا یوزه چنقار. مونونگ اوچین بیز ال یترمیزدأکی بار بولان فارسی یازوو فونت لارنندان اوز گرک نشانالارنمزی گوزله مه لی بولیارنس، یوغسام بآرده یاساما نشانالارننگ بیزی ماقصادا یتیرمه جگی ایندی همما مالیم . دییمک بیز اوسن آراباغلانئشئق طیلسیم لریندن حائرلانپ بیلیمک اوچین ایپ-بیبی مناسنپ بلگی نشانان گوزله مه لی بولارنس. شو وه بیله کی مسله لری گوز اونگونه آلنپ، ایپ-بیبی حاقدای تکلیپ لریمی ایکی بولومدن عبارات بولان تکست ده آرا آتیارن. سونگدا بو اوغوردا ایش له یان حورمات لی بیلرمن اوسسادلار-دوست لاردان بو یازغی نی اوقاپ پیکیر برمک لرینی هایش ایارین .

عبدالقهار صوفی راد

تانگری ننگ آدی بیلن

دیلم بیلیمی

تایپارلان: عبدالقهار صوفی راد

تایپ: عبدی ماهری

تورکمن دیلمی نینگ یازوو قادالاری

دوئیأ دیلم لری اوچ بؤلونیار :

◀ بیر بوغونلی دیلم لری (تک هجایی)

◀ غوشولمالی دیلم لری (=التصاقی = پیوندی)

◀ چکیم لی دیلم لری (تصریفی)

تورکمی دیلم لری شول ساندان تورکمن دیلمی غوشولمالی دیلم لری توپارننا ساینلیار.

بو دیلم لرده ، دوئیپ سوزلره - آدلارا / ایشلیک لره - غوشولمالار (= و ند لری) آرتدنرلاندان ، ایری - ایری سوزلر یاسالیار.

مثلم: ك ایش = ایشچی ، ایشگار ، ایشنگیر ، ایشنگیرلیک ، ایشلیک ، ایش لی ، ایش سیز ، ایش لری ، ایش لریمیز ، ایشله مک ، ایش لنمک ، ایش لدمک ، ایشلندیرمک ،

...

آل = آلجی ، آغدر ، آلاغان ، آلامان ، آلعنج ، آغی ، آلالر ، آلالری ، آلامان ، آلمنت

...

ك یوموش:

باش سانی دوئیپ سوزره ، اونگاردنغنگزدان غوشولمالار آرتدنریپ تازره سوز یاسانگ ؟

دیل بیلگی سی:

دیل بیلگی سی ، دیلی ، ہمہ طاراپلایئن اؤوردیان عنئم دئر .
دیلینگ ایچینده سس لردن ، سؤزلم لره چن لی ، کیچی وه اولی بیرلیک لره
باردئر .

دیل بیلگی سی بو بیر لیک لرینگ ، قادا - قانون لارئی آئقلاپ دولی اؤوردیار .

دیل بیلگی سی نینگ ، ایکی بؤلومی ، بیزینگ بو اوقوؤ ساپاق لارئمندا مؤهوم
اورنی ایه له یار:

۱- سس بیلگی سی ۲ - شکیل بیلگی سی

۱- سس بیلگی سی :

- سس [= واج] نامه ؟ سس ، دیلینگ اینگ کیچی بؤلگی دیر . سسی آیدیاریس
وه اشدیاریس .
- حارپ نامه ؟ حارپ ، سسینگ یازوؤ بلگی سی دیر . حارپی یازیاریس وه
گوریاریس .
- سس لر (حارپ لار) ، ایکی توپارا بؤلونیار :
- ۱- چکیمی لر ۲- چکیمسیر لر

- ۱- چکیم لی لر: ۹ سانی حارپ دئر: آ ا ، اَ ، اِ ، اِ ه ه ، او و ، او و ، او و ، او و ، او و ، ای ی ی ، ائ ئ ی .
- ۲- چکیم سیز لر : ۲۴ سانی حارپ دئر: بب ، پپ ، تت ، جج ، چچ ، خخ ، دد ، رر ، زز ، ژژ ، سس ، شش ، غغ ، فف ، قق ، کک ، گگ ، ل ل ، مم ، نن ، ننگ ، و و ، هه ، ی ی .
- * (کأ بیر دیلیمیزه گیرن ، عاراپ سؤزلره حاصلانان حارپ لار بارادا ، گلجکده گوررونگ اده ریس.)*

چکیم لی لر، ایکی هیلی بولیار

۱. یوغنن چکیم لی لر: آ ا ، او و ، او و ، ائ ئ ی .
۲. اینچه چکیم لی لر: اَ ، اِ ، اِ ه ه ، او و ، او و ، ای ی ی .

◀ سؤزونگ بیرینجی چکیم لی سی یوغنن بولسا ، سونگگی چکیم لی لری هم یوغنن بولیار. مثل: قاقا ، آغتنق ، بایداق ، پنچاق ، توقلی ، چوقول ، سنغر ، آلتنجی،

◀ سؤزونگ بیرینجی چکیم لی سی اینچه بولسا ، سونگگی چکیم لی لری هم اینچه بولیار. مثل: گوزل ، اوزوم ، پاکي ، بیرینجی ، بدیره ،

کھ یوموش = اوی ایشی:

- اشاقدای میوه لرینگ آدلارنتی دپدرینگیزده یازنگ وه سوراغ لارا

جو غاپ برینگ:

اریک ، اینجیر ، اوزوم ، آما ، نار ، غارالی ، آرمنت ، اولجه ، . . .

- گوچورن سوزلرینگیزینگ هر بیرینده ناچه سس باردئغنی آیدنگ؟

- هر بیر سوزده ناچه چکیملی سس بار؟

- هر بیر سوزده ناچه چکیمسيز سس بار؟

کھ یووش = اوی ایشی:

◀ - باش سانی حیوان آدلارنی یازنگ

وه آشاقداقی سوراغ لارا ، جوغاپ برینگ:

(۱) - (۲) - (۳) - (۴) - (۵) -

.....

- سوزلرینگ ، هر بیرینده ناچه سس بار؟

- سوزلرینگ ، هر بیرینده ناچه چکیملی سس بار؟

- سوزلرینگ ، هر بیرینده ناچه چکیمسيز سس بار؟

سوزلرینگ بوغون لاری:

سوزونگ بیر بادا آیدنلیان بولگی بوغون بولیار. سوزده ناچه چکیملی بار بولسا، شونچا دا بوغون بولیار.

مثلم: دپدر = دپ + در ، آتا = آ + تا ، غویون = غو + یون ،

یولاغچی = یو + لاغ + چی ، کلم = ک + لم ،

سوز بوغون لاری ، ایکی هیلی بولیار:

۱- یوغن بوغون: یوغن چکیم لی سی بار بولان بوغنا ، یوغن بوغون دیییلیار .

۲- اینچه بوغون: اینچه چکیم لی سی بار بولان بوغنا ، اینچه بوغون دیییلیار .

هر بیر سۆز، اصلندا تۆرکمن سۆزی بولسا، شول سۆزۆنگ هممه بوغون لاری منگزش بولیار. دیمک هر بیر سۆزۆنگ، بیرینجی بوغنی، اینچه بوغون بولسا، سونگقی بوغون لاری - دا، اینچه بوغون بولیار؛ اگر - ده بیرینجی بوغنی، یوغن بوغون بولسا، سونگقی بوغون لاری - دا، یوغن بوغون بولیار. [البت تلفون، گول سولطان، منراد گلدی، تلویزیون، . . . یالی خوشما سۆزلر وه یا باشغا دیل لردن گلن سۆزلرده یوغن وه اینچه چکیملی لرینگ ایکی سی هم یازلیار.]

کھ یوموش

- اشاقداقی باقچا اونوم لری نینگ آدلاری نینگ بوغون لاری نینگ هیلی نی آیدنگ:

کلم، هنیار، غاؤون، غارپنز، کادی، بادامجان، سوغان، سارنمساق، کاشیر، گوکجه (پومیدور = گوچه فرنگی).

آچنق بوغون - یاپنق بوغون:

چکیم لی بیلن غوتاریان بوغون لارا آچنق بوغون، چکیم سیز بیلن غوتاریان بوغون لارا یاپنق بوغون دیبیلیار:

آتا = آ (آچنق) + تا (آچنق)، یولاغچی = یو (آچنق) + لاغ (یاپنق) + چی (آچنق)

سغئر = سئ (آچنق) + غئر (یاپنق)، کیتاپ = کی (آچنق) + تاپ (یاپنق)

سغری = سغ (یاپنق) + ری (آچنق)، کیتابم = کی (آچنق) + تا (آچنق) + بم (یاپنق)

تۆرکمن دیلینده سۆزلرینگ اورتاسندا چکیم لی سس بیلن باشلانیان بوغون بولمایار. شونگا گوراً - ده چکیم سیز بیلن غوتاریان (دئمق بوغون بیلن غوتاریان) سۆزلره

چکیم لی بیلن باشلانین غوشولما غوشولئپ ، بوغونا بولوننده، شول سوزلرینگ سونگونداقی چکیم سیز، اوز ائزندانقی بوغونگ اونگونگه گچیار.

* مثال: من + ینگ = منینگ (م + نینگ) ، ایل + یم (ا + یم)

دیمک غوشولماننگ اونگونداکی یاییق بوغون آچئق بوغنا اوورولیار.

* مثال: (کی + تاپ) کیتاپ + ئم = کیتابئم (کی + تا + بئم)

تای لی چکیم سیز لر (اون سانی بللی قادالی آچئق - دئمئق چکیم سیز حارپ لار):

◀ لاتئن - تورکمن الیب - بی ده آچئق وه دئمئق چکیم سیزلرینگ آراسندا آیراتئن باش جوؤوت تایلی حارپ بار. اولارینگ باشی سی دئمئق بولسا بیلله کی باشی سی آچئق چکیم سیزلردیر.

* { دئمئق چکیم سیز لر: « پ ، ت ، چ ، ق ، ک » / * بوقورداق تارلاری سس لنمه یار. }

* { آچئق چکیم سیز لر: « ب ، د ، ج ، غ ، گ » / * بوقورداق تارلاری سس لن یار. }

لاتئنچادا همیشه سوزلرینگ سونگوندا تایلی چکیم سیزلرینگ دئمئق گورنوشی اشدیلنده یازئلیار. اگر - ده شونونگ ائزنا چکیم لی سس غوشولسا، اول اوز تایلی بولان آچئق چکیم سیزه اوورولیار.

پ : ← ب اۋرولیار. مثل: کیتاپ ← کیتابی

ت : ← د اۋرولیار. مثل: آت (اسم) ← آدی / آرات ← آزادی

چ : ← ج اۋرولیار. مثل: آچاچ آجی

ک ← گ اۋرولیار. مثل: ادیک ← ادیگی

ق : ← غ اۋرولیار. مثل: ساپاق ساپاگی

◀ دئمق لارینگ چکیم لی سس لر غوشولاندا - دا آچنغا

اۋرولمه یان یاغداپی : چوپ ، آت ، ساچ ، اوق ، کؤک یالی چکیم لی سی

غنسغا آیدنلیان بیر- بوغون لی سوزلرده دئمق چکیم سیزلر آچنغا اۋرولمه یارلر.

چوپ ← چۆپی

آت ← آتی

ساچ ← ساچی

اوق ← اوقی

کؤک ← کؤکی

بۇ قادا ، ديمك دئمق - آچئق چكيم سيزلره ماخسوص بولان گوررونك لر
 عاراپ - توركمين اليپ - بيبينده اويتگشيار:

۱ - «چ/ج ، ت/د» دن عبارات بولان دورد ساني تاي لي چكيم سيزلر لاتئن - توركمين
 اليپ - بي دأكي دوزگوننه ايرمه يارلر . اولار انزننا چكيم لي غوشولاندا آچنغا
 اورولجك بولسا شول اونگدن آچئق چكيم سيز بيلن يازئليار. مثال:
 آج = آجاي ، آد = آدي

۲ - يونه غالان آلتى ساني تايلى چكيم سيزلر ديمك «ق/غ»، «ك/گ» هم-ده
 «پ/ب» شول لاتئن - توركمين اليپ - بي دأكي دوزگوننه ايريارلر. اونونگام سبابي بار؛
 آچئق چكيم سيز بولان «غ» بيلن «گ» هم-ده «ب» سوزونگ سونگوندا سويكش
 چنقيان سسينگ نئشاناسي بولوپ دوريار. (مثلم: ياغ / بگ / دوب، بوب) اونونگ
 اوچين يازوودا سوزونگ سونگوندا اشيديلن يرينده شول دئمق لئغنا غالمالي بوليار
 وه شيله - ده يازئليار :

ياتاق ، غاچاق ، غوجاق ، اوجاق ، پوداق ، . . . كوتك ، الك ، چلك ، پتك ، گرك ، . . .
 كيتاپ ، غوتاپ ، ياپ ، حاراپ، . . .

دوداقلانيان وه دوداقلانيان چكيم لي لر

۱- « او / o » ، « او / o » ، « او / u » ، « او / u »
 يوقارداقي سانالان دورد ساني چكيم لي حارپ لارا دوداقلانيان چكيم لي لر
 ديييليار.

* « او / o » ، « او / o » چكيم لي لره ، گينگ دوداقلانيان چكيم لي لر ديييليار. *

* « او / u » ، « او / u » چكيم لي لره ، دار دوداقلانيان چكيم لي لر ديييليار. *

۲- « آ / a ، ا / a ، e / ا ، ا / i ، ا / y »

يوقارداقي سانالان باش ساني چكيم لي حارپ لارا دوداقلانيان چكيم لي لر ديييليار.

- * ھ * a / آ ، a / ا ، e / ِ چکیم لی لره ، گینگ دوداقلانمایان چکیم لی لره دیییلیار . *
- * ھ * i / ای ، y / ای چکیم لی لره ، دار دوداقلانمایان چکیم لی لره دیییلیار . *

دوداق چکیم لی لرینگ یازوو دوزگونئی:

۱. گینگ دوداقلانمایان چکیم لی ؛ سادا سوزلرینگ دینگه بیرینجی بوغوندا یازلیار .
بیرینجی بوغوندا «او/ o» بولسا ، سونگرایی بوغون لاردا «او / o» اشدیلسه-
ده «آ / a» یازلیار . مثال: اوغلان ،
بیرینجی بوغوندا « او / o» بولسا ، سونگرایی بوغون لاردا « او / o» اشدیلسه-
ده « ا / e» یازلیار . مثال: چورک ،
یوموش:

- ایکینجی بوغوندا « او / o» اشدیلیان سوزلردن باشیسینی یازنگ ؟
 - ایکینجی بوغوندا « او / o» اشدیلیان سوزلردن باشیسینی یازنگ ؟
- ۲ . دار دوداقلانمایان چکیم لی لره ، سادا سوزلرینگ بیرینجی وه ایکینجی بوغون
لارندا یازلیار ، اوچونجی بوغوندا بیلاک « او / u» اشدیلسه: « ای / y»
یازلیار وه « او / u» اشدیلسه « ای / i» یازلیار .
مثال: دورموشئم ، اوزومچیلیک ، سوزومیز ،
یوموش:

- بیرینجی وه ایکینجی بوغون لاری دوداقلانمایان ، کوپ بوغون لی سوزلردن
باشیسینی یازنگ ؟

۳ - اگر ده سادا سۆزلرینگ بیرینجی بوغوندا دوداق چکیم لی لرینگ بیر بولسا، اوندایکینجی بوغونداقی غنسغا آیدئلیان دار چکیم لی لر، دوداقلاندئرئلپ یازئلیار.

مثال: اوزوم، غویون، دورموش،

۴ - بیرینجی بوغوندا دوداق چکیم لی بولسا، سوزونگ ایکینجی بوغونداقی اوزن آیدئلیان دار چکیم لی دوداقلاندئرئلمانی یازئلیار. مثال: اوزن، یوغن، اوچین، اوچیمیز، . .

۵ - بیرینجی بوغوندا دوداق چکیم لی بولسا، ایکی بوغون لی سوزلرینگ، سونگقی سسی دار چکیم لی بولسا، دوداقلاندئرئلمانی یازئلیار. مثال: خوشغی، اولی، گوزی، توقلی، چوری، . . .

۶ - دار دوداق چکیم لی لر، دوپ سوزونگ یاپق بوغوندا، «و/W» چکیم سیزینگ اونگوندن و سونگوندان، اشیدیلن یرینده یازئلیار.

مثال: یازو و، غاو و، شارلاو و، گورله و، کنتله و،

۷ - سوزلرینگ بیرینجی بوغوندا اوزن آیدئلیان دار «او/u» دوداق چکیم لی سیندن سونگ «ی/y» چکیم سیزی یازئلیار. مثال: گویج، سوید، اویرمک، دویرمک،

۸ - سوزلرینگ بیرینجی بوغوندا اوزن آیدئلیان دار «او/u» دوداق چکیم لی سیندن سونگ «ی/y» چکیم سیزی اشیدیلسه دگیشلی یرینده یازئلیار.

مثال: دویدوم (duydum) غویدوم (guydum) دویغی (duygy) غوی (guy) ،

۹ - سوزونگ سونگوندا دار «او/u» دوداق چکیم لی سی اوزن آیدئلسا، اونونگ

انزندا «و/W» چکیم سیزی یازئلیار. مثال: سوو، غوو، یازوو، هنجوو، عافوو، عوضوو،

اما سوزلرینگ اورتاسندا یازئلما یار: صورات، دوز،

۱۰ - دویپ سۆزلرینگ سونگوندا گلیان « ی / ی ، ی / ی » دار چکیم لی لری اوزن آیدلسا اولارنگ ازنندان « ی / ی » یازلیار. مثال: غنی ، دیی ، ایی ، . . . اما دویپ سۆزلرینگ اورتاسندا گلیان « ی / ی ، ی / ی » دار چکیم لی لری اوزن آیدلسا - دا اولارنگ ازنندان « ی / ی » یازلما یار. مثال: گنج ، غشئق ،

دار چکیم لی لرینگ [ا / ا ، او / او ، ای / ای ، ائ / ائ] یازوو دوزگونئی

«بو دوزگون عاراپ- تورکمن ایپ- بیینده ایشه آئنماسا- دا بولار.»

۱- آخری « ل ، ن ، ز ، س ، ر ، ش » چکیم سیزلری بیلن غوتاریان بیرینجی بوغنی آچئق ، ایکی بوغونلی سۆزلره ، چکیملی بیلن باشلانیاغوشولمالار غوشولاندا ، ایکینجی بوغونداقی غسغا آیدلیان داردوداق چکیملی یازلما یار.
مثال: بوغون ← بوغنی ، شنغر ← شنغری
گووون ← گوونی ، تیگیر ← تیگری

۲- سونگی « بییش » وه « بییش » غوشولما لاری بیلن غوتاریان سۆزلره - ده چکیم لی سس بیلن باشلانیاغوشولمالار غوشولسا « بییش / بییش » غوشولماننگ چکیم لی سی دویشیار. مثال: یاشایش ← یاشایشی ، دوره بییش ← دوره ییشی
۳- ایلری ، یوقاری ، باری ، . . . یالی طاراپ گورکزیان سۆزلره کابیر غوشولمالار غوشولاندا ، اولارنگ سونگونداقی « ی / ی ، ی / ی » چکیم لی سی دویشیار.
مثال: ایلری ← ایلری ، باری ← باری ، یوقاری ← یوقاری

!Error

تورکمن سس لری (حارپ لاری)

آ ا / a

یوغن چکیم لی /

گینگ - دوداقلانمایان چکیم لی /

کأ بوغون لاردا اوزنن، كأ بوغون لاردا غنسا آیدنلیار /

- سوزونگ باشندا، اورتاسندا هم - ده سونگوندا گلیار.

باشدا: آچاج ، آرزوو، آدام، آرابا ، آما ، آق

اورتادا: هاسسا ، بالنق، ساغات ، غارا ، درمان ، هوراز ، چای ، چانگ

سونگدا: آتا ، بابا، ماما ، آرابا ، قاقا ، آلا ، تانا ، ...

Ä ä / اَ اِ

اینچه چکیم لی/

گینگ - دوداقلانمایان چکیم لی/

تورکمن سوزلرده کویلنج اوزن آیدنلیار/

غسغا گورنوشی آنما سوزلرده غسغالدنلپ آیدنلیان خوشما ایشلیک لرینگ باشندا
وه اورتاسندا یازنلیار.

- سوزونگ هممه یرینده گلیب بیلیار.

باشدا: اَدم ، اَدیك ، اَسگرَمك ، اَر ، ...

غسغا ← اَبر ، اَکیت ، اَکل ، اَنتیک ، اَهلی ، اَتییر ، ...

اورتادا: تازَه ، کَاسَه ، کَادی ، عَالم خوشار ، عَاینک ، باگول ، مَاش ، شَانیك ، مَاله مک ، دَاده ، ...

غسغا ← شَهر ، سَحر ، صَحرا ، مَهریبان ، زَحمیت ، ...

سونگدا: دَونیا ، گَونا ، اَگا ، ...

E e / اِ اِ

اینچه چکیم لی، گینگ - دوداقلانمایان چکیم لی، غسغا آیدنلیار،

کأ بیر غسغالدنلان ایشلیک لرده ، اوزن آیدنلیار.

مثال: برر ← بر ، گِیر ← گِیر.

◀ بۇچارپىنگ سۆز دوزومىنده يازىلشى:

- بىر يا ايكي بوغۇن لي دويپ سوزونگ باشندا وه اورتاسندا « ا - = »
نشانالاري بيلن يازمالي .

_ بىر يا ايكي بوغۇن لي دويپ سوزونگ دىنگه آخىرئندا « ه ه » نشانالاري بيلن
يازمالي.

- اگر- ده دويپ سوز، ايكي بوغۇندان آرتق بولوب، ايکينجي بوغۇني - دا آچىق بوغۇن
بولسا اوندا « ه ه » نشانالاري دويپ سوزونگ اورتاسندا يازمالي بولار. مثال:
تره نه ، [كبه لك ، كومه لك ، كىلك ، كؤملىك ، يازوو اووادانلنغنى هم-ده سوز
دوشنوكلى ليگىنى گوز اونگونه آلمالى بولار]، ...

اينگ سونگي **حارپي** «ه» بولان سوزلرده، سونگي بوغۇننگ ، بىرىنچي حارپي اوز
اونگونداكي حارپا يابىشيان حارپ بولسا، بولونيب يازىلمايار : مىكه ،
- كوپ خوشولمالي سوزلرده، هر بىر خوشولماننگ سونگي بوغۇني آچىق بوغۇن
بولسا، انزنداقى خوشولما يابىشمايار، مثال: تربيه له مك ، بترله دي ، ادمه يار ، گيدمه
يار ، گلمه دي ،

- خوشولمالار اگر چكىم لي بيلن باشلانيان بولسا، اوندا اول «-» نشاناسي بيلن
گوركىلمه لي. مثل : گيدر = گيد (دويپ) + - ر (خوشولما) ، يتر = يت (دويپ) + - ر
(خوشولما) .

او و / ۰ ۰

یوغن چکیم لی /

گینگ - دوداقلانمایان چکیم لی /

کأ بوغون لاردا اوزنن، كأ بوغون لاردا غنسا آیدئلیار / سوزونگ سونگوندا گلمه یار.
باشدا: اوبا، اونگات، اووادلان، اوتلوق، اوجاق، اویناماق، اوجار، اود، اونگشوق
اون،

اورتادا: دون، بوغون، یول، بولچولنق، نوبات، غویون، دور، دولی، ...

اؤ وؤ / ۰ ۰

اینچه چکیم لی /

گینگ دوداقلانیان چکیم لی /

کأ بوغون لاردا اوزنن _ كأ بوغون لاردا غنسا / سوزونگ سونگوندا گلمه
یار (تورکمن سوزلرده).

باشدا: اوری، اوی، اونوم، اوووت، اوره، اول، اود، اوج

اورتادا: گوک، گووون، کوشک، کوشک، بولک، دووور، چورک، بورك.

او و / u U

یوغن چکیم لی /

دار - دوداقلانیان چکیم لی /

کأ بوغون لاردا اوژن، كأ بوغون لاردا غنسا / تورکمن سوزونگ آخرنندا یازنلمايار.
باشدا: اون، اوقی، اوچار، اولماق، اویماق، اوتانج، اوچ، اوق، اوژ،
اورتادا: دورنا، دورموش، بویروق، غوش، سوو، بوقجا، غوتلی،

او و / ü Ü

یوغن چکیم لی / دار - دوداقلانیان چکیم لی / كأ بوغون لاردا اوژن ، كأ بوغون لاردا
غنسا / بیله کی دوداقلانیان حارپ لار یالی تورکمن سوزلرینگ آخرنندا یازنلمايار.
باشدا: اومور ، اوره ، اولکر ، اوم ، اوشه مک ، اولکه ، اوچ ، ...
اورتادا: جویجه، چویشه ، بورونج، دوور، یوک، سوووت، عومور، اویشورمک ، ...

ای پی ی / ا ی ا

اینچه چکیم لی/

دار - دوداقلانمایان چکیم لی/

کأ بوغون لاردا اوزنن، كأ بوغون لاردا غنسغا /

پیل/پیل، بیل/بیل، بیز/ بیز

- سوزونگ هممه یرینده گلیب بیلیار.

باشدا: ایلیک، ایلری، ایل، اینچه، ایت

اورتادا: بیگیت، بیلیم، دیل، بیر، سکیز، بیلگیج

سونگدا: ایکی، ییتی، ایندی، ایرکی، گلدی، کیچی، کوجی

ای ی ی / ا ی ا

یوغن چکیم لی/

دار - دوداقلانمایان چکیم لی/ كأ بوغون لاردا اوزنن، كأ بوغون لاردا غنسغا /

- سوزونگ هممه یرینده یازنلیار.

باشدا: انشق، انقلیم، انلغماق، انغتیار، انسلام، انمام، انزارلاماق، ...

اورتادا: عشق، عنلم، غزنل، شاختر، سالقنن، سالغنم، یاغنش، عنمارات،

باتتر، ینلدنر، ینل، ...

سونگدا: دوردی، خووی، دولی، یاغشی، بولدی، اوقادی، دوقادی، ...

چکیم سیز لر

کھ ایلکی بیلن ایکی جو بۆت حارپ لاردان عبارات بولان تای لی حارپ لارا (اؤنگم گوررونک ایدییک) اونسونگیزی چکیاریس:

کھ بو تای لی لار سوزونک سونگونما غوشولما غوشولاندا آچنغا اورولجک بولسا، عاراپ - تورکمن الیب - بی ده ، سوزونک سونگوندا دنمق اشیدیلسه-ده آچنق یازنلیار. کھ اولار شولاردان عبارات: « ت / د ، چ / ج ».

ت / t

کھ دنمق چکیم سیز / آچنق تای « د »

باشدا: تانگری، تام، تامدنرا، تانش، تارخ، تازه گول، تور، تور، تور، توری. اورتادا: آتا، غاتی، ساتوو، اوتارماق، توتوش، ساتووا چنقارماق، ساتنن آماق، توتی. [مثال لاردا دوپ سوزلرینگ چکیم لی سی غنسا آیدنلیان بیر بوغون لی لئغنا اونس برینگ].

سونگدا: [تورکمن سوزلرده دینگه چکیم لی سی غنسا آیدنلیان بیر بوغون لی

سوزلرینگ سونگوندا یازنلیار]: آت، اوت، غات، چات، سات، توت، اوت، ...

د / d

کھ آچنق چکیم سیز / دنمق تای «ت»

باشدا: دپدر، دپه، دوولت، دولی، دورلی، دوران، دووام، دورسون، دوتار، دوردی، اورتادا: دپدر، هپده، سردار، میدان، غاندنم، کادی، چووده، هوودی، بایداق، آداغ لی،

سونگدا [چکیم لی سی اوزن آیدئلیان بیر بوغون لی سوزلرده، هم - ده کوپ بوغون لی سوزلرده ، سوزونگ سونگوندا یازئلیار.] : آد ، یاد، آباد، بود، آزاد، انقتصاد، غاباد .

چ / ج

کھ دئمق چکیم سیز/ اچنق تایی «ج»

باشدا: چای، چنرا، چاری، چمن، چوپان، چولوق، چرکز، چکیج، چمچه، چول، چال، چاناق، چلک اورتادا: آرچا ، کچه، سرچه، آچار، غاچماق. . .

سونگدا [دینگه چکیم لی سی غنسا آیدئلیان بیر بوغون لی سوزلرینگ سونگوندا یازئلیار] : ساچ ، آچ، غاچ، اوچ، گوچ ، . . .

ج / ز

کھ اچنق چکیم سیز/ دئمق تایی «ج»

باشدا: چرن ، جان، جانگ، جام، چنیت، چنقر،

اورتادا: سویجی، آجی، جویجه، جوجوق، گیرده جی، گیجه، اجه، حاجی، کوچی، گوجی، . . .

سونگدا [عاراپ-تورکمن یازووندا چکیم لی سی اوزن آیدئلیان بیر بوغون لی سوزلرده، هم - ده کوپ بوغون لی سوزلرده ، سوزونگ سونگوندا یازئلیار.] : آج، گیج، اوچ، بورج، آغاج، گورج، .

ایندی منگزش قادالی ، اوچ جو بوت تاي لي حارپ (ق/غ ، ك/گ ، پ/ب) بارادا گوررونك اده ريس: بولارسوزونك سونگوندا ، دنمق تايي بولسا انزنا چكيم لي حارپ آرتدنرلسا آچنغا اوروليار(سوزونك سونگوندا اونگدن آچنق يازنمايار).

ق / ق k

(لاتئن چا - دا ، ايكي سسينگ نئشاناسي بولوب دوريار.)

كھ دنمق چكيم سيز/ آچنق تايي«غ»/ مندام يوغنن چكيم لي بيلن گليار/ سوزونك سونگوندا ، هيچ واغت آچنق يازنمايار. / {يونه سوزونك سونگوندا چكيم لي حارپ غوشولاندا آچنق تايينا اوروليار. مثلم: آق ← آغى ، غولاق ← غولاغى ، چاناق ← چاناغى ، يلاق ← يالاغى}

باشدا : قاقا ، قاغنز ، قاضي ، قارار ، قاقماچ ، قاقوو ، قاقش ، قاقدي ،

اورتادا : اوقوو ، اوقووجي ، اوقووا گيرمك ، عاقل ، تاقئر ، توقماق ، آقماق ، آقي ، ...

سونگدا : آق (جاري شو) ، باق ، داق ، دوق ، قاق ، اوق ، ... [چكيم لي سي اوزنن

آيدنليان بير بوغون لي سوزلرده ، هم . ده كوپ بوغون لي سوزلرده ، سوزونك

سونگونداقي «ق» حارپي ننگ انزنا چكيم لي حارپ آرتدنرلسا اوز آچنق تايي

بولان «غ» حارپينا اوروليار (سويكش «غ») مثلم: آق ← آغمتئل ، بايداق ← بايداغي

، چاناق ← چاناغي ، دولاق ← دولاغي ، يومشاق ← يومشاغي ، ...]

غ غ غ / g

(لاتئن چا - دا ، ايكي سسينگ نئشاناسي بولوب دوريار.)

كھ آچنق چكيم سيز/ دنمق تايي«ق»/ مندام يوغنن چكيم لي بيلن گليار/

* عاراپ توركمن اليب-بيبينده ، ايكي سسينگ نئشاناسي :

۱- بیر بادا آیدئلیان «غ» دینگه سوزونگ باشندا گلیار.

۲- سویکش آیدئلیان «غ» سوزونگ اورتاسندا وه سونگوندا گلیار. / اورتادا دینگه

دئمق تاینندان سونگرا ، بوغونگ باشندا گنده، سویکش سسه اورولمه یار وه

سوزونگ باشندا قی آیدئلی یالی آیدئلیار. مثلم : ساقیا ، آقیا ، . . {

سوزونگ باشندا: غاؤون ، غارپنز ، غارا ، غویون ، غوزی ، غوتور ، غوجور ،

غاچ ، غاپ ، غان ، غار ، غارغا ،

سوزونگ اورتاسندا [سویکش آیدئلیار] : دوغان ، یاغن ، غارغا ، سنغر ، یوغن

، سوگونج ، . . .

سوزونگ سونگوندا [سویکش آیدئلیار] : باغ ، داغ ، یاغ ، چنغ ، چوغ ، غوراغ ، سوراغ ،

بارلاغ ، ساغ ، تنغ ، موصولغ ، ...

ک / ك k

کھ دئمق چکیم سیز / آچق تایی «گ» / مندام اینچه چکیم لی بیلن گلیار / سوزونگ

سونگوندا ، هیچ واغت آچق یازئلما یار .

(یونه سوزونگ سونگوندا چکیم لی حارپ خوشولاندا آچق تایننا اورولیار. مثلم :

پلک ← پلگی ، چک ← چلگی ، کبه لک ← کبه لگی ، کومه لک ← کومه لگی .)

سوزونگ باشندا یازئلشی : کیتاپ ، کلم ، کیچی ، کرکی ، کوله ، کلته ، کوک ، . . .

سوزونگ اورتاسندا یازئلشی : اکین ، اکل ، اوکده ، اورکمک ، تورکمن ، گولکی ، . . .

سوزونگ سونگوندا یازئلشی : کوک ، چک ، چلک ، لک ، دووک ، کوشک ، کوشک ، کبه لک

، کومه لک ، . . .

گ گ / g

ھ آچنق چکیم سیز/

دئمق تایی «ك» / مندام اینچه چکیم لی بیلن گلیار./

* عاراپ تورکمن الیب بی ده، ایکی سسینگ نئشاناسی :

۱- دینگه سوزونگ باشندا گلیان - بیر بادا آیدئلیان «گ».

۲- سوزونگ اورتاسندا وه سونگوندا گلیان سویکش آیدئلیان «گ»./ {اورتادا دینگه

دئمق تاینندان سونگرا ، بوغونگ باشندا گلنده ، سویکش سسه اوورولمه یار وه

سوزونگ باشندا قی آیدئلی یالی آیدئلیار. مثل: پوکگی ، چوکگون ، ... }

سوزونگ باشندا یازئلیشی: گون ، گون دوغار ، گون باتار ، گون اورتا ، گچی ، گل ،

گید ، گور ، گوز ...

سوزونگ اورتاسندا یازئلیشی [سویکش آیدئلیار]: چاگه ، ایگه ، اگین ، یگن ، بگنج ،

بگ دوردی ، ایگنمک ، دگیشمک ، ...

سوزونگ سونگوندا یازئلیشی [سویکش آیدئلیار]: بگ ، بزگ ، دگ ، ایگ ، چیگ ، ...

پ پ / p

ھ دئمق چکیم سیز/ آچنق تایی «ب»

سوزونگ باشندا: پول ، پای ، پلنگ ، پاتئشا ، پاغت ، پامق ، پاپاق

سوزونگ اورتاسندا: یویک ، ساپاق ، پاپاق ، توپار ، غاپی ، شاپاق ، غاپاق ، گپ له مک ، اپ له مک

سوزونگ سونگوندا: گپ ، چوپ ، نپ ، تاپ ، حارپ ، توپ ، ساپ ، غاپینی یاپ .

ب / ب / b

«آچنق چکیم سیز/ دئمق تایی» پ- پ

سوزونگ اورتاسندا وه سونگوندا سويکش سسي بار.

سوزونگ باشندا بير بادا چنقيار.

سوزونگ باشندا: بابا، باي، بوري، بولار، باغ، بوقجا، بار، بولدي.

سوزونگ اورتاسندا: سوزونگ اورتاسندا، سويکش سسي بوليبار: آرابا، اوبا، بابا،

بارابار، تاباق، چنبق، غابلق] دینگه اوز دئمق تایی بولان «پ» دن سونگرا، گنده

سويکش سسي بولمايار. مثل: غایی، ساپی، غاپبار، چپبار،] .

سوزونگ سونگوندا [سويکش چنقيار] : دؤب، بؤب (دؤب له مک، بؤب لاماق)، ...

یوموش لار - سوراغ لار:

«(۱) - عاراپ تورکمن الیب بی ده ، تایی حارپ لارا دگیشلی

گوررونگ لر، هایسی حارپ لاری اوز ایچینه آلیار؟

«(۲) - عاراپ تورکمن الیب بی داکي ، تایی حارپ لارا دگیشلی گوررونگه گوراً

دمق چکیم سیزلر [ت/چ] هایسی سوزلرینگ سونگوندا یازنلمايار؟ مثال بیلن دوشوندیرینگ.

«(۳) - نامه اوچین عاراپ تورکمن الیب بی ده «ق/غ» ، «ك/گ» ، «پ/ب» تایی

لاری ، لاتن - تورکمن الیب - بی داکي قادا ایرمه لی بولیارلار؟

«(۴) - لاتنچادا ، سوزونگ سونگوندا گلیان ، دئمق حارپ لار ، دگیشلی یرنده

انزنا چکیم لی غوشولاندا آچنغا اورولسه عاراپ تورکمن الیب بی ده شیله

سۆزلرینگ کابیری نینگ سونگقي حارپي شول اؤنگدن..... یازئلیار. مثلم:

..... ، ، ، ،

ایندي یازوودا ، هیچ بیر دوزگونہ ایہ بولمادئق تاي لي
لاري هم - ده تاي سنز حارپ لاري ، ساناپ گچیاريس:

خ/ دئمنق / آچئق تايي سويکش چئقيان «غ».

ر/ آچئق / دئمنق تايي يوق.

ز/ آچئق / دئمنق تايي «س».

ژ/ دئمنق / آچئق تايي «ش».

ش/ دئمنق / آچئق تايي «ژ».

ف/ دئمنق / تورکمن سۆزلرده اولانئلمایار.

ل/ آچئق / دئمنق تايي يوق.

م/ آچئق / دئمنق تايي يوق.

ن/ آچئق / دئمنق تايي يوق.

و/ آچئق / دئمنق تايي يوق.

ه/ دئمنق / آچئق تايي يوق.

ي/ آچئق / دئمنق تايي يوق.

نگ / آچئق / دئمنق تايي يوق / سۆزونگ باشئندا گلمه یار.

عراپ دیلیندن گن آنما سۆزلره ماخوص بولان سکیز حارپ بار:

کھ ث ← تورکمن «س» سسی یالی آیدنلمالی.

کھ ح ← تورکمن «ه» سسی یالی آیدنلمالی.

کھ ذ ← تورکمن «ز» سسی یالی آیدنلمالی.

کھ ص ← تورکمن «س» سسی یالی آیدنلمالی.

کھ ض ← تورکمن «ز» سسی یالی آیدنلمالی.

کھ ط ← تورکمن «ت» سسی یالی آیدنلمالی.

کھ ظ ← تورکمن «ز» سسی یالی آیدنلمالی.

کھ ع ← تورکمن دیلینده منگزش سسی یوق/ دینگه سۆزونگ باشندا یازنلیار.

*عراپ دیلیندن تورکمن دیلینه گیرن سۆزلر اوچین حاصلانان بو سکیز سانی حارپ دان

، آیری دیل لردن (پارس ، اینگیس، . . .) گن سۆزلری یازماغا حاینرلانمالی

دألدیریس.

*تشدید - نئشاناسی تورکمن یازووندا اولانلمایار .

*ساکین - نئشاناسی تورکمن سۆزلرده هم - ده آنما سۆزلرده دوشنوکسیز بولان

یرلرده اولانلیار .

ایران تورکمن لری نینگ عراپ-پارس یازوولاری بیلن تاننش بولان لئغی سبأپ لی،
موقاددس سۆزلری هم-ده رسمی ثبت بولان آدلاری گرک یرینده اصلننداقی یالی یازماق
بولار.

کأ بیر دوشوندیریش لر:

* تورکمن هیج بیر سۆزی «خ» سسی بیلن باشلایان دألدير. شونونگ اوچین عاراپ دیلیندن تورکمن دیلینه گیرن سۆزلرینگ باشندا «خ» سسی نینگ یرینه «ح» سسی آیدنلیار وه یازنلیار.

سۆزونگ اورتاسندا وه سونگوندا بولسا، سۆزونگ غورلوشندا قی چکیم لی لرینگ اینچه یا - دا یوغنن لئغی ننگ تاثیرینده «خ» یا - دا «ه» آیدنلیار هم - ده یازنلیار. کأ بیر آلنما سۆزلرده ، آیری چکیم سیزلره اؤروولیان یری - ده بولیار. مثل: مسخره - ماسغارا،

کأته بولسا چکیم لی سس لره اؤروولیار. مثل: تحسین - تاسین،

* عاراپچا خاص بولان «ع» حارپی سۆزونگ اورتاسندا کؤپنچ «غ» سسینه اؤروولیار.

مثل: معلم - موغالئم ، قناعت - قاناغات، . . .

کأ بولسا چکیم لی سس لره اؤروولیار. مثل: معلوم - مألیم ، تعلیم - تألیم، . . .

* عاراپچادان آلنن تورکمن لشن سۆزلرده «ف» حارپی «پ» یا - دا «ب» حارپنا اؤروولیار. مثل: صحیفه - صاخپا ، سفر - ساپار ، صاف - صاپ - صابنماق (صابماق) ، اطراف - اطراپ - اطرابی، . . .

* آلنماسۆزلرینگ تورکمن لشنی اوچین چکیم لی حارپ لاری ننگ اؤیدگه شی یالی؛ اگر چکیم سیز حارپ لار هم آیری بیر چکیم سیزسسه اؤیدگان بولسا، یازوودا شول اؤیدگشمانی ناظارا آلپ یازمالي بولار. [یوقارقی مثال لاریالی] مثل: طرف - طراپ ، فاجعه - پاچنغا ، خاص - خاص ، معلم - موغالئم ، ...

* آلنماسۆزلره هم - ده غوشا سۆزلره غوشولما غوشولاندا اولارننگ اینگ سونگقی بوغوننا سرادمه لی. اگر سونگقی بوغون اینچه بولسا، اینچه سس لی غوشولمالاری وه اگر - ده یوغنن بولسا، یوغنن سس لی غوشولمالاری قابول ادیارلر.

* غوشا وه غوشما آدلار ، عاراپ - تورکمن الیب - بی ده کؤپنچ یابشئرلمانی، بیر - بیریندن آیری یازنلیار: گوروغلی دأل = گؤراوغلی، اوزومگول دأل = اوزوم گول

* ھ دویپ سوزونگ اونگوندن گلیان غوشولمالار یابشئرئلمانی یازئلمالی. مثال: بی واغت ، نادوغری ، بی دؤولت ،

* ھ عاراپ - تورکمن الیپ - بی ده سوزونگ سونگوندا آچئق - دئمئق تایلی لارئنگ هایسی بییری نینگ یازئلمالی دئغنی ، بیلک اوچین شول سوزونگ انزننا **بیرچکیم لی سس** یا - **دا چکیم لی سس** بیلن باشلانیا غوشولما غوشوب گوریاریس. اگر چکیم لی آرتدئرئلاندا آچئغا اورولسه شول سوزونگ سونگق حاریپ اونگوندن آچئق یازئلیار. اگر - ده انزننا چکیم لی آرتدئرئلاندا آچئغا اورولمه سه اوندا شول سوزونگ سونگق حاریپ دئمئق یازئلیار.

مثال: آدم ← آچئق یازئلیار ← آد ، ساچئم ← دئمئق یازئلیار ← ساچ

* ھ دگیشلی لیک غوشولمالار؛ آچئق بوغونا غوتاریان سوزلره غوشولاندا ، شول سوزونگ سونگق چکیم لی سی اوزئن آیدئلالی بولیار. مثال: پنجیره ← پنجیرامیز] «ا» سسی مئدام غئسغا آیدئلان سونگ «ا» سسینه اورولیار.] غوشغی ← غوشغئمز ، آتا ← آتامز.

دویدورئش:

• یوقاردا گچن ساپاق لارئمزا گورا عاراپ - تورکمن یازوو قادالاری لاتئن -

تورکمن یازوو قادالاری بیلن دینگه ایکی مسله ده تاپاود ادیار :

۱- آچئق - دئمئق تای لی لارئنگ کابیری نینگ (ج/چ، د/ت) سوزسونگوندا یازئلیشی.

۲- غوشا سوزلرینگ عاراپ - تورکمن یازوووندا بولونیب یازئلیشی (عومومان

عاراپ - تورکمن یازوووندا بولدوغئا گورا سوزلری وه غوشولمالاری

یابشئرئپ یازمازلنغا اونس برمک) .

چکیم لی لرینگ بیله گلیش ترتیبی (بیر سوزونگ بوغون لاریندا):

a / آ دان سونگرا ← a / آ ، ا / ا ، او / u

a / آ دان سونگرا ← a / آ ، e / ا ، ای / i

e / ا دین سونگرا ← e / ا ، i / ای ، a / ا

i / ای دین سونگرا ← e / ا ، i / ای ، a / ا

y / ا دین سونگرا ← a / آ ، y / ا

o / ا دین سونگرا ← a / آ ، y / ا ، u / او

u / او دین سونگرا ← a / آ ، u / او ، y / ای

o / ا دین سونگرا ← a / ا ، e / ا ، i / ای ، u / او

u / او دین سونگرا ← e / ا ، a / ا ، i / ای ، u / او

غوشماچا:

ایران تورکمن لری نینگ عراب-پارس یازوولاری بیلن تانئش بولان لنگی سبأپ لی،
موقاددس سوزلری هم-ده رسمی ثبت بولان آدلاری گریک(ضرور) یرینده اصلننداقی یالی
یازماق بولار.

پیدالانلان چشمه لر (= منابع) :

۱. دیل بیرلیک لری - ابراهیم بدخشان.

۲. تورکمن دیلی او قوو کیتاپ لاری.

۳. الیب - بی بارادا صوحت - حایدار موخی، ساپار گوجوک.

۴. رسم الخط رسمی زبان ترکمنی و بعضی قواعد نوشتاری آن - جمعیت

فرهنگی، هنری مختومقلی - کلاله.

تورکمن دیلی

(حارپ لئق)

بیرینجی ساپاق:

آتا

آما

آی

آ ا :

آ آ آ آ

ا ا ا ا

آ ا

توپ

ایکینجی ساپاق:

ت ت :

آتا

آت

آتا ، آتا ، آتا .

آت توت ، آت توت ، آت توت .

ت ت

اوچونجی ساپاق:

ق ق :

آق ، آق ، آق .

آق آت ، آق آت ، آق آت .

قاق ، قاق ، قاق .

قاقا، قاقا، قاقا .

ق ق

دوردونجی ساپاق:

م م :

آق ماتا

ماما

ماتا

ماتا ، تام ، ماما .

آت . آق آت .

تام . آق تام .

ماتا . آق ماتا .

آق آت . آق تام . آق ماتا

قاقا . آتا . ماما .

م م

باشینجی ساپاق:

ل ل :

آلا آت ، آق آت ، آت .

آلا آقا ، آق آقا ، آقا .

<p>ق ق ق ، ق ق ق . ق ق ق ، ق ق ق ، ق ق ق . ق ق ق ، ق ق ق ، ق ق ق . م م م ، م م م . م م م ، م م م ، م م م . م م م ، م م م ، م م م . م م م ، م م م ، م م م . م م م ، م م م ، م م م .</p>	<p>آ آ آ ، آ آ آ . آ آ آ ، آ آ آ ، آ آ آ . آ آ آ . آ آ آ ، آ آ آ ، آ آ آ . آ آ آ ، آ آ آ ، آ آ آ . آ آ آ ، آ آ آ ، آ آ آ . آ آ آ ، آ آ آ ، آ آ آ .</p>
---	--

ل ل

اوت

اود

آلتنجی ساپاق

او و :

اول اوت ، اوتا .

اول اود ، اودلا .

توق ، توق ، توق .

مولا ، مولا ، مولا .

اوقا .

آتا ، اوقا .

قاقا ، اوقا .

ماما ، اوقا .

ماما ، اوتا .

آتا ، اوتا .

قاقا ، اوتا .

قاقا ، اوت آل .

قاقا ، اوت آت .

او و

یدینجی ساپاق:

ب ب

بال

بالاق

تاباق

.ماما ، ماتا آلما ، مال آل.

.بابا ، آلما آلما ، بال آل .

.قاقا ، قاق آلما ، آلما آل .

.آتا آت آلما ، اوت آل .

.ماما بول اوقا .

.قاقا بول اوقا .

.آتا بول اوقا .

.ماما بول آتا اوت آت .

.قاقا بول آتا اوت آت .

.آتا بول آتا اوت آت .

ب ب

سکیزینجی ساپاق:

ر

تور

اوراق

آرا با

آتا ، بار ، مال باق .

مارال بار ، اوقا .

بابا بار اوتا .

قاقا ، بار آتا اوت آت .

آتا ، بار ، اوت اور .

ر

دوقوزنجی ساپاق:

ی

پ

بای

یول

دایزا

دایی

یابا

آلماق - آلا - آلیار .

بارماق - بارار - باریار .

آتماق - آتار - آتیار .

بولماق - بولار - بولیار .

یولماق - یولار - یولیار .

اوقاماق - اوقار - اوقایار .

اوتاماق - اوتار - اوتایار.

اویناماق - اوینار - اوینایار.

اول تاییار - ا مارال ، بار ماتا آل.

اولار تاییار .

پ ی

مارال، بار ماتا آل. مارال، آق ماتا آل.

مارال، ماتا آلیار. اول، آق ماتا آلیار.

اوقتای، اوراق آل، بار تایا، آتا اوت اور .

بار یابا آل، اولارا اوت آت.

اوت تاییار، قاقا.

یابا بار، بار یابا آل.

بار اوت آل، تایا اوت آت.

اول یالنتا، اول یابا آلمایار.

اول اوراق آلمایار، اول اوت اورمایار.

مایا، بار اوقا .

مایا اوقایار، اول اوقایار.

اونونجی ساپاق:

ا - ہ - ہ

اِل

اِلِک

اِیر

اِیلک ،

اِلم

مرد ، مریم ، ملہ ، اِل ، اِلِک ، پِلِک ، ، یل ، آلماق ، برمک ، کوررہ.

مال - مال لار - مال بار .

- ملہ ، مہ اوراق ، اوت اور.

- بولیار .

مرد اوقایار . اول اوقایار.

- مارال ، بار اِلِک آل . مایا اِلِک بر.

- بولیار.

مارال اِلِک آلیار.

ا - ہ - ہ

اون بیرینجی ساپاق:

ن ن

نار

نال

آننا ، آمان ، ناما

مین ، ایم ، ملیک

ا - ه - ه :

او و

بول

تور

اوت

اول

اون

تون

اور

نان

کبلیک

ملیکه

مریم

یکه

ینه

انه

الیکی

یلیکی

کلم

ملیک

مللیکی

ایم: - آنا ، آمان لارا بار، نار
 آل -
 بولیار.
 - آنا ، آمان لارا باریار، نار
 آلیار
 ایم:
 - آنا، مله لره بار، اولارا نار بر .
 - بولیار.

ن ن

اون ایکینجی ساپاق:

ا ئ ئ ی

یئلان

یئلقى

ائمام - ائنام - آلتئن - یاقئم لی - یئقئلیار

یایئئم ----- ائقئئم

مال یایئئما باریار.

ائقئئم یئقئئلمایار.

مئن اوقایارئئ.

مئن آلیارئئ.

مئن باریارئئ.

مئن اوتایارئئ.

بابا اوقایار.

مرد اوقایار.

مئراد اوقایار.

ائقئئم اوقایار.

ؤلار اوقایارلار.

آینا اوینایار.

مريم اوینایار.

مایا اوینایار.

ؤلار اوینایارلار.

آینا اوقایارمی؟

آینا اوقایار. اول اوقایار.

ائقئئم اوقایارمی؟

یوق ، انقلنم اوقامایار. اول اوقانوق .

انقلنم اوت اوریارمی؟

یوق ، انقلنم اوت اورمایار. اول اوت اورانوق .

انقلنم اوینایارمی؟ یوق ، انقلنم اوینانوق .

انقلنم مال باقیارمی؟

اول می؟ انقلنم مال باقیار. اول مال باقیار.

ا ئ ی

اون اوچونجی ساپاق:

پ پ

پاپاق

پالتا

پاغت

پارک

یاپراق

توپ

پولاد توقلی باقیار.

اول توقلی باقیار.

پوللی مال باقیار.

اول مال باقیار.

انقلتم پاپاق آلیار.

اول پاپاق آلیار.

مئراد ، توپ اوینایار.

آینا ، مایا ، پارکا باریارلار.

اولار پارکا باریارلار.

اولار ، توپ اوینایارلار.

پولاد توپ اوینایارمی؟

پولاد توپ اوینایار.

مریم اوقایارمی؟

یوق ، اول اوقانوق . اول توپ اوینایار.

پ پ

ای پ ی

اون دوردونجی ساپاق:

کیتاپ

بیلبل

ایلیک

ایت

بیکه ! اینه کیتاپ ، اونی آل ، اوقا.

آلتی کیتاپ ایکی کیتاپ بیر کیتاپ

اون کیتاپ

آلتی بیلبیل ، ایکی بیلبیل ، بیر بیلبیل ،

- ایل مئراد ، اینه اون کیتاپ ، بیرینی آل ، اونی اوقا.

- بولیار.

من ایل مئراد ، من پارکا باریارن.

من کیتاپ اوقایارن. پارکا بیر کیتاپ آلتپ باریارن.

من کیتاپ اوقایارن.

- ایل لی ، پارکا بیله بارالی، کیتابی بیله اوقالی.

- بو لیار.

ای ی ی

د

اون باشینجی ساپاق:

دوکتور

دریا

دپدر

بایداق

داراق

آلتی ایلیک

ایکی ایلیک

بیر ایلیک

من مدد. من مکتبه اوقایارن.

منده یدی کیتاپ بیلن اون آلتی دپدر بار.

من مکتبه باریارن. یانئم بیلن ایکی کیتاپ ،

ایکی دپدر ، آلیارن.

د

اون آلتننجی ساپاق:

اکل ، کاته ، شهر ، مهیر

کاکیلایک

مأممد

ادیک

لآله

کادی

عاینک

اول کیم؟

اول ماتى .

اول مألېک .

اول مأممد .

اول نأمه؟

اول أديک .

اول عأينک .

اول كأدى .

اول كأکيلېک

اول لآله

مأتى ده اون ايكى كأدى بار . مأممد ده بير كأدى . ده يوق .

- مأتى ، أبر بأريک ايكى كأدى نى . كأدى لرى مأممده پره لى .

لله:

مألېک :

- بوليار . مأممد ، مه ، ايكى كأدى .

- مأتى ، مأممده ينه ايكى كأدى بر .

- بوليار . مأممد ، مه ، ينه ايكى كأدى .

ميننت دار .

ايندى مأتى ده ، آلتى كأدى بار .

أ -

اون يدينجى ساپاق: **اؤ وؤ**

بؤكه لى

كؤمه لى

بؤرك

۴

دؤرد

كأشير

كلم

كيبك

كأکيلېک

دؤرد

بؤل

كؤل

بؤك

كؤپ

كؤك

اۆتمك اوپمك اوڧه اوڧك اوڧك

اۆڧه ڧه ايكي اوڧك بار.

اوڧك - ڧه اوڧا ايكي اوڧك بريار.

ايندى اۆڧه ڧه ڧورد اوڧك بار.

- اۆڧه ، ڧوردى ايكا بول.

- بوليار ، اوندا ڧوردى ايكا بوليارين.

اول - آ ايكي بولار.

- بركلا.

اؤ و

ه ه ه ه

اون سكيزينجى ساپاق:

ھالى

كادى

ھالتا

ھيل ھميشه ھك ھايبات ھالى

- ھمرا، اننخا مھرى ھالى ڧوقيار.

مھرى ھالى ڧوقاپ بيليار.

يؤنه اول ميكتبه بارانوق.

من ھم مھرا كؤمك اڧيارين.

ه ه ه ه

مھرى اوران مينت دار بوليار.

اون دو قوزنجی ساپاق:

زنجئر

جای

ج

ج

کییک

تیلکی

مؤجک

جوراپ

جالبار

جأجک

جام ، جار ، جای ، جان ، جمیله ، جاخان ، جالی ، جمال ، جرن ،

بارجاق ، آجاق ، آیدجاق ، ایجک ، دیجک ، اجه ، مؤجک

ج ج

بیگریمنجی ساپاق:

ز

هوراز

هوز

زمزن

بازار

زئنجئر ، زمزم ، هوز ، هوراز ، بازار ، زار ، زور ، زاد ، آزاد ، زامان ، زمزن .

بازاردا :

من زوهره . اوٲن هیده دأدم بازارا باردی . منی هم یانی بیلن اکیددی . دأدم دؤرد کیلو هنیار، دؤرد کیلو موز، آلتی کیلو اریک آلدی . نار هم آلدنق ، هوز هم آلدنق .

ز

کلاس

بیگریمی بیرینجی ساپاق: س س

سیرک

سارنمساق

ساز ساری سونا سِردار سان ساپاق سازاق سلین سومسا

منده ، سنده ، اوندا ، بیزده ، سیزده ، اولاردا .

من بیرینجی کلاسدا اوقایارنن.

بیز انه دیلی درسی اوقاپ اوتترئس.

بیز انه دیلیمیزده کیتاپ اوقایارنن.

بیز انتک هممه ساپاق لاری اوقاپ بیلمزوق.

باسئم بیز اولاری اوورنه ریس.

س - س

کۆپ اوقان کۆپ بیلر

بیگرمی ایکنجی ساپاق: **ش ش:**

شأنیک ،

شپدالی ،

پاپاق ،

تلپک ،

شاد ، شالی ، کاشیر ، شاپاق ، شکر ، شمال ، شربه ، شاختر ، شیرلی ، یاشا ، آش

اول نیره ده یاشایار

بیز اوبادا یاشایارنن. بیز اوتن یئل کللاا شهرینده یاشادئق. ایندی بیز ایمیر اوباسئندا

شهر

یاشایارنن من شیرلی.

من اوبادا اِنِم ، اَتام بیلن یاشایارئن.

من شاد ، سبأبی من اِنِمی ، اَتامی ، اوبامی هالایارئن.

ش ش

بیگریمی اوچونجی ساپاق:

تنگنگه

جانگ

نگ نگ

دانگ

تونگنگه

دانگاتار

جانگ یانگ دانگ مانگ
مینگ سنینگ اونونگ بیزینگ اولارینگ

- سلام !

- سلام !

- سنینگ آدننگ نامه؟

- مینگ آدئم دانگاتار. سنینگ آدننگ نامه؟

- مینگ آدئم منگلی ، بیرینجی مکتب نیره ده ؟

هانخا !

مینت دار ! هوش !

هوش .

نگ نگ

بیگرمی دوردونجی ساپاق:

ا و

اوساھانا

اوسسا

تودانا

اون

دوتار

دورنا

تورب

اویون ، دوشماق ، بیر - ایکی - اوچ - دورد - باش - آلتی - یدی - سکیز - دوقوز .

منینگ آدم

سنینگ آدنگ

اونونگ آدی

بیزینگ آدمنز

سیزینگ آدننگنز

اولارنگ آدلاری

من توپ اوینایارن.

سن توپ اوینایارسننگ.

اول توپ اوینایار.

بیز توپ اوینایارنس.

سیز توپ اوینایارسننگنز.

اولار توپ اوینایارلار.

اونونگ قاقاسی ، اوساھانادا ادیک بچرددی. اول اوسسا دورد یوز تومن تولہ دی.

اوتن ھیدہ بیز توپ اوینادئق . بیزینگ تیمیمیز آق کوینک بیلن یاشئل بالاق لی دی.
بیلہ کی تیم ، ساری کوینک بیلن مامیش بالاق دا دی.
اویون ایکی - بیر ، بیزینگ پیدامنزا تامام لاندی.

اُ وُ

اَوَّ وَّ

بیگرمی باشینجی ساپاق:

اوتوک

,

یوپ

اوزوم

,

اولجہ

مولک ، دوئے ، اوزوم ، اوزنگنگی ، دوین ، دوپ ، دورلی ، دوگان ، دونگک ،
سونگک ، دونیا .

دوین ، دوستوم بیلن ایکیمیز دويا مؤنوپ ،
دوژ میدانا باردنق.

دوگانده:

دوین اجم ایکیمیز بازارا باردنق. شوندا دوگان لره هم آیلاندنق.

دوگان لرده دورلی زادلار بارمنش. من نامه آلمالی؟

مانگا رنگک بولسا بولیار! اوزه م دورلی رنگک لر. اجم مانگا ایسلان رنگک لریمی
ساتنن آئپ بردی. ایندی من صورات چکمه ساپاق لارندا دورلی صورات لاری رنگک
لاپ بیله رین.

او و

بو حارپ لار دینگه عاراپ دیلیندن گن آئنما سوزلرده باربولسایانلمالی:

«ث / ح / ذ / ص / ض / ظ / ع / ع / ع»

بیگریمی آلتنجی ساپاق:

صابنن

صابئر

صورات

ص ص

صاڤاپ

صانڤنق

ص ص

بیگرمی یدینجی ساپاق:

ث ث

ثوغاپ

میراث

ثورایا

مثال

ث ث

بیگرمی سکیزینجی ساپاق:

ح ح

حارپ لنق

حالق

حارپ ، حابار ، صَحرا ، حِکیم ، حورمات ، حاطنرا

[تورکمن لشن عاراپ سوزلرینگ باشنندا-دا خ حارپی آیدئلمایار وه یازئلمایار.]

ح ح

حایط

بیگریمی دو قوزنجی ساپاق: ط

طوطی

حاط

انخا تویلی مانگا حاط یوللاپ دئر. من حاطی آئیپ اوقاپ هوش بولدوم.

ط

اوتوزنجی ساپاق :

وظیپه

ماظلوم

ظالم

ظ

ظ

اوتوزبیرینجی ساپاق :

ض ض

ضارب راضی رمضان حاضیر

ض ض

اوتوزایکینجی ساپاق :

ذ

ذووق اذیت آذان ذرره

ذ

اوتوز اوچونجی ساپاق :

عالم ، عنلثم ، عالثم ، عومار ، عوئمان ، عالی ،
عامال ، عاشئق ، عاراپ ، عاجام

ع ع ع ع

ع ع ع ع

اوتوزدوردونجی ساپاق :

غوزی بیلن غویون

غ غ غ غ

غار ، غاز ، غاپ ، غال ، غان ، غاتی ، غوش ، غارپنز ، غاش ، غارا ، غوشا ،
غارغا ، غویون ، غوزی ، غورت ، سنغر، تاغی ، غالغان ، داغ ، باغ ، موصولغ.

غ غ غ غ

گ گ

اوتوزباشینجی ساپاق :

گون ، گوندیز ، گل ، گید

بیز کوچامیزینگ اوغلان لاری بیلن اوینایارنس. اوغلان لار اویناماغا گلیارلر. بیز
دوست، گولوشیپ اوینایارنس. یونه گلدی غاخارجانگ اول کاته اوروش آریار، بیلنه کی
اوغلان لارینگ اوستونه بوب لاپ دوپولیار .

ایت بیلن گوجوک

هول گون من اوبا گیددیم . اوبادا هزیل لیک . اول یرده گوجوک ، غویون - غوزی ،
مال - غارا کوپ اکن.

گ گ

اوتوز آلتنجی ساپاق :

چ چ

پنچاق چای چورک سوغان دوز

بورچ کاشیر غارپنز

بیر ، ایکی ، اوچ ، دورد ، باش ، آلتی ، یدی ، سکیز ، دوقوز ،
اون ، اوچ ساچاق چاپادی ، پاچاق ، غوچاق ، غاچ ، چاناق ، چمچه ، چورک ،
چوپان ، کوچه ، اوچ ، سیچ ، اوچ .

بیز یاز آی لاری مللگیمیزه اकिन اكدیک . حاضیر مللگیمیزده اولولی . کیچی لی
گوک اونوم لر بی چاق کوپ.

چ چ

اوتوزیدینجی ساپاق :

و

توشان

غاوون

وادا ویا سوو اوقووو

بیزدن سورایار !:

اوغلوم ، بو گون هایسی حارپی اوورندینگیز؟ - دییپ ، بیرگزک اجه سی گلدی دن سورادی.
 « و » - نی گچدیك - دییپ ، گلدی گووون لی - گووون سیز دیل لندی.
 - کیپینگ یوق - لا ، کیمه غاخارلانیانگ؟ - دییپ ، اجه سی ینه اونونگ بیلن غزئق
 لندی.

- موغالئمئمزا ! .

- ها ، نامه اوچین !?

گچجک حارپی نی اوژی بیله نوق - دا : « شو هایسی حارپ دییپ ، اونی بیزدن
 سورایار ! . »

- شی دییسنه - دییپ ، گلدی نینگ اجه سی اوغلوننگ گپینه هزیل ادیپ گولدی .

و

اوتوزسکیزینجی ساپاق :

ژ

منژئق

ژورنال

هاژئق

منینگ آدم آژدار . من کومد شهرینده یاشیارئن .

ژ

اوتوز دوقوزئنجی ساپاق :

....

ف ف

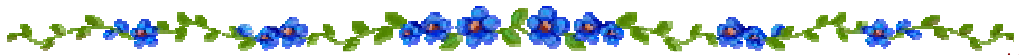
تلگراف

تلفون

من اوڤ له یارئن . سین اوڤ له یارسینگ . اول اوڤ له یار .

بیز اوڤ له یاریس . سیز اوڤ له یارسینگیز . اولار اوڤ له یارلر .

ف ف

سالام سوژی

سالام سوژی ، بالالار

اینگ ایلکی دیله گئر .

سوژلرینگ اینگ غوسوڈئر

اول ادب بیله گئر .

نیرده دوشسا اولولار

سالام برسنگ هوش بولار .

« قایوم تانگری غولی »

حایوانات دوئیاسی

بیر گون بیر غارنجا سوو ایچجک بولوپ
یابننگ باشنا بارئپ دئر.

شوندا اول سووا غاچنپدئر.

آسماندا اوچوپ یورن کیدری

بیر اوزن چوپ آلپ ، اونی غارنجاننگ
یاننا او قلاپ دئر.

غارنجا - دا اول چوپه دئرماشنپ

سوودان چنقنپدئر وه کیدرا

کوپ آقنش اوقاپ دئر.

سونگ کیدری چوپ لوک میداندا اوتترقا ،

بیر مرگن توپنگ له ماگه

چمه له شیپ دوران اکن.

هالکی غارنجا مونی گوروپ ،

مرگنینگ آیاغندان دیشلاپ دیر.

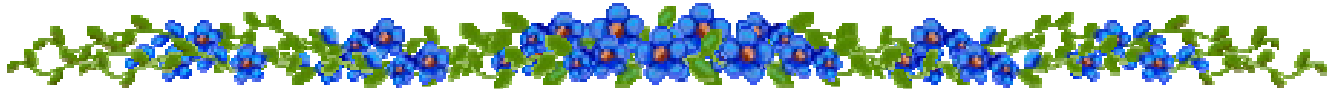
مرگن تیسگینیپ توپنگی غسنپ

گوئیریدیر.

کیدری بولسا پاسرداپ ،

اوچوپ گیدیپ دیر.

تاناچنق

تووش جیگمیز غوزلادی آلاجا بیر تاناچنق
قاقام دررو بجردی اونگا بیرجه هاناچنق.

تانا یورتوپ - یورغالاپ گیدیپ - گلیپ دور باسئم
شول اووادانجام بیلن گلیا منگ ده اویناسئم.

آق لی - گوک لی بوینوندا یومشاجنق نوختاسی بار
سوئیوپ قووالاسام - دا مانگا هیچ توتدورمایار.

اچم سویدون ساغاندا هوودوله یار انه سین
تانا ، هوولیم دییسم - ده برمه یار اول یله سین.

اگر مندن غاچسا - دا اووادانئم دیییارین
چونکی اونونگ ساغ لئغنا گونده غایماق ایییارین.

«آیدئم»

بیز تورکمن بالاسی ایران لی چاغا سوئیاریس واطانی عزیز ایرانی
آبادان یوردومنز منگزه یار باغا سوئیاریس واطانی عزیز ایرانی (۲)

توی لارمنزدا آیدم بولیار، ساز بولیار
اوئی لرمیزده اوغلان گوئیار، غنز گوئیار
هر پاصئلی باخار بولیار، یاز بولیار
سوئیاریس واطانی عزیز ایرانی (۲)

ساچاق لارمنز دولوپ دوریار نان بیلن
هیچ اگسيلمز مندام بولار کان بیلن
آدام لارمنز اوقار- ایش لار جان بیلن
سوئیاریس واطانی عزیز ایرانی (۲)

چاغالارا عئلیم - هونار تای بولیار
انه - آتانگ شوندان گوونی جای بولیار
واطانمنز گون مه گوندن بای بولیار
سوئیاریس واطانی عزیز ایرانی (۲)

اولی ایشلنگ باشن توتان جان واطان
عزیز واطان ، جانم واطان، جان واطان
اکلاپ - سوولاپ بیزی باغرنا باسان
سوئیاریس واطانی عزیز ایرانی (۲)

«سونگی»

